

Eva Devos

Stichting Lezen Vlaanderen - Antwerpen

Contact: evadevos@stichtinglezen.be

De Boekenzoeker voor 8-11 jaar: een perfect instrument voor literatuuronderwijs en leesbevordering

De ontwikkeling van www.boekenzoeker.org is een initiatief van de Nederlandse Taalunie, Stichting Lezen Nederland en Stichting Lezen Vlaanderen.

De Boekenzoekersite, ontstaan in 2001 in de schoot van Fahrenheit 451, een leesbevorderingsproject voor 16+ uit BSO en TSO, is ondertussen uitgegroeid tot een tweeluik: een site voor 8-11 jarigen en een site voor 16-plussers. Het is de bedoeling dat op termijn deze site wordt verbreed naar een publiek van 6 tot 18 jaar, waardoor www.boekenzoeker.org op een fundamentele manier bijdraagt aan de doorgaande leeslijn.

De Boekenzoeker helpt een keuze uit het boekenaanbod te maken en heeft als doel het verleiden tot lezen en het laten ontdekken van nieuwe boeken, minder voor de hand liggende boeken en genres waarmee de lezer minder vertrouwd is. Het suggereren van titels gebeurt op basis van de interesses en eigenschappen van de gebruiker, die ontdekt worden via een intakegesprek en zijn leesvoorkeur.

Modaliteiten van de site

De Boekenzoekervos, ontworpen door illustrator Sebastiaan van Doninck, is het centrale figuurtje op de site voor 8 tot 11 jaar: hij begeleidt de kinderen op hun zoektocht naar een goed boek. De site kan op verschillende manieren gebruikt worden.

a. Bladeren (op zoek naar een leestip)

Bij deze optie is de algemene interessesfeer van de bezoeker op het moment van het bezoek bepalend voor de boekentips die de bezoeker krijgt.

Het boekenaanbod op de site is opgesplitst in twee hoofdgebieden: boeken rond een bepaald gevoel en boeken rond een bepaald thema. Bezoekers worden uitgenodigd een eenvoudige beslissingsboom te volgen. Na het maken van de eerste keuze wordt de bezoeker uitgenodigd om te kiezen voor een specifieke categorie, die eventueel ook in subcategorieën werd onderverdeeld.

Een boekpresentatie bestaat uit de verschillende onderdelen, met name cover, titel, auteur, illustrator, uitgave, citaat, een inhoudelijke annotatie, leeftijds aanduiding, enkele interactieknoppen (stemmen, commentaar, boekentip doorsturen) en een knop voor het aanmaken van een zgn. boodschappenlijstje.

Bladeren door de categorieën is de meest laagdrempelige – en meest gebruikte – strategie om de Boekenzoeker te bezoeken.

b. Registreren (op zoek naar een gepersonaliseerde leestip)

Bezoekers van de Boekenzoeker worden uitgenodigd zich te laten registreren. Bij de registratie krijgt de bezoeker eenmalig een 'intake gesprek'. Tijdens dit 'intake gesprek' worden gegevens over de gebruikers verzameld, zoals de nationaliteit, de klas waarin ze zitten, hun geslacht en hun hobby's. Om de laagdrempeligheid van de site te bewaken, is registreren niet verplicht. Niet-geregistreerde bezoekers kunnen alle functies van de site gebruiken.

Geregistreerde gebruikers kunnen zich bij elk bezoek aanmelden en kunnen op hun persoonlijke pagina lijstjes aanleggen van hun favoriete boeken binnen en buiten de Boekenzoeker.

Op deze manier ontstaan gebruikersprofielen, die het leesadvies van de Boekenzoekersite een stap verder brengen dan de simpele 'blader volgens interesse'-methode. Het systeem is namelijk in staat lezerseigenschappen en boekenvoorkeuren van geregistreerde gebruikers bij te houden en correlaties te ontdekken tussen deze twee parameters. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid, nadat voldoende statistisch materiaal verzameld is, om de gebruikers persoonlijke leestips te geven.

Dit procédé heet 'collaborative filtering', het automatisch aanmaken van persoonlijke aanbevelingen voor een gebruiker door parallellen te trekken tussen de voorkeur van deze gebruiker en die van vele anderen (cf. Amazon). Een bekend knelpunt hierbij is het verzamelen van voldoende statistisch materiaal. Tot op het moment dat het systeem een kritische massa aan gegevens heeft verzameld, vraagt het een inspanning van de gebruikers zonder dat ze daarvoor iets in de plaats krijgen. Zonder voldoende statistische gegevens, kunnen geen persoonlijke aanbevelingen worden gedaan.

Het is daarom nodig het registreren en inloggen uitdrukkelijk te promoten. De registratiefunctie staat dan ook prominent op de startpagina en boeken worden verloot onder regelmatige inloggers bij wijze van 'incentive'. Wetend dat gebruikers graag hun stem uitbrengen en hun mening posten, leek het bovendien zinvol de gebruikers bij deze functies extra te attenderen op de inlogmogelijkheid, evenwel zonder verplichting. Verplicht inloggen bij het bezoeken van de site is, zo leerde de ervaring van de Boekenzoeker 16+ ons, contraproductief.

c. Extra's

Verder biedt de site ook een zoekfunctie, een top 10 (op basis van alle uitgebrachte stemmen) en verschijnt er bij het openen van de site ook een boekentip van de week. Daarnaast wordt op de startpagina ook verwezen naar een pagina voor mediators, zoals leerkrachten en ouders, met onder andere een handleiding over het gebruik van www.boekenzoeker.org in de klas, een volledig overzicht van boeken die in de Boekenzoeker zijn opgenomen en een colofon.

Boekenaanbod

De Boekenzoeker kan niet anders dan een beperkte selectie van de hele boekenproductie aanbieden. Bij de samenstelling van het corpus aan boeken in de Boekenzoeker is dan ook rekening gehouden met verschillende selectiecriteria. Essentieel is de aanbevelingswaardigheid en kwaliteit van de titels. Verder spelen factoren als verkrijgbaarheid (in bibliotheek of boekhandel), het evenwicht tussen verrassend en populair, evenredige verdeling van moeilijkheidsgraad, spreiding over de verschillende categorieën, het evenwicht tussen fictie en non-fictie en de diversiteit van stijlen een rol.

Gebruik van de Boekenzoeker

De bevindingen van de Vlaamse en Nederlandse pilotscholen, die de site uittestten in 2004-2005, waren over het algemeen positief.

Wat betreft de algemene opzet, scoorde de Boekenzoeker goed: www.boekenzoeker.org beschikt over een kindvriendelijke en duidelijke structuur en een helder navigatiesysteem; kinderen ervaren de site als aantrekkelijk; het taalgebruik is aangepast aan de doelgroep en zelfstandig werken op de site vormt in de regel geen probleem.

Vier elementen bleken tijdens het pilootproject duidelijk bij te dragen aan een positieve Boekenzoeker-ervaring.

Twee vrij voorspelbare en moeilijk te beïnvloeden factoren waren de attitude ten opzichte van het lezen en de ervaring met het internet. Kinderen die graag lezen voelden zich doorgaans meer in hun leesgedrag gestimuleerd door de Boekenzoeker en toonden zich vasthoudender in hun zoekgedrag. Niet-lezers zaptten meer door de site heen. Meisjes, die over het algemeen meer lezen dan jongens, bleken de Boekenzoeker ook fanatieker te raadplegen dan jongens, die iets sneller verveeld zijn. Vertrouwdheid met internet verhoogt de kans dat de Boekenzoeker effectief gezien wordt als bron van leesadvies. Een derde factor was de herkenbaarheid van de titels. Veel bezoekers gebruikten de zoekfunctie om hun favoriete auteur of een pasgelezen boek op te zoeken. Een positief zoekresultaat kan de weg wijzen naar nieuwe boeken. Een negatief zoekresultaat creëert een gevoel van teleurstelling, iets wat, in de mate van het mogelijke, en rekening houdend met onze selectiecriteria, vermeden moet worden. Tot slot blijkt de inzet van de betrokken leerkrachten cruciaal. Het is zeker niet de bedoeling om de Boekenzoeker te profileren als een louter didactisch, schoolgebonden instrument. Wél is de Boekenzoeker een bruikbaar instrument om de literaire competentie van de leerlingen aan te scherpen. En het lijkt geen twijfel dat het leesbevorderende effect bij niet-lezers of bij kinderen met minder computerervaring groter is met de stimulerende aanwezigheid van een volwassene.

Op de site (<http://www.boekenzoeker.org/boekenzoekernl/boekenzoeker/BoekenzoekerKlashandleiding.pdf>) vinden geïnteresseerde leerkrachten daarom praktische suggesties voor het gebruik van Boekenzoeker in de klas, gerelateerd aan leerdoelstellingen. Bij de pilotscholen bleek dat hoe actiever een klas rond de

Boekenzoeker werkte, hoe meer ook niet-lezers daadwerkelijk gestimuleerd bleken in hun leesgedrag. Zo organiseerde één pilootschool een projectweek rond boekensites, waarbij de kinderen een vergelijkend onderzoek deden. Eén andere school legde een Boekenzoeker-bibliotheek aan, met daarin alle Boekenzoekerboeken.

Besluit

Www.boekenzoeker.org biedt een voortdurend vernieuwd aanbod en veelzijdige boekentips. De kennis van de gespecialiseerde leesbevorderaars wordt op deze manier via het internet bereikbaar gemaakt voor een groot publiek. Dit zorgt voor een zekere anonimiteit voor de bezoeker, maar omdat het leesadvies gebaseerd is op voorspellingen van leesvoorkeuren, krijgt de site toch een persoonlijke toets. Op die manier vormt de Boekenzoeker een meerwaarde in het virtuele leesbevorderingslandschap.

Ronde 6

Rune Buerman

Stichting Lezen Vlaanderen

Contact: runebuerman@stichtinglezen.be

De Boekenzoeker voor 15-18 jaar: Jongeren, lezen en ICT

Op www.boekenzoeker.org kunnen jongeren van 15 tot 18 jaar op zoek gaan naar een boek dat bij hen past. De site helpt bezoekers om een weg te vinden in het grote boekenaanbod. Tegelijkertijd leidt de boekenzoeker jongeren via discussie en interactieve mogelijkheden naar cultuurparticipatie. Uit een evaluatierapport door de Vrije Universiteit Brussel blijkt dat de Boekenzoeker een efficiënt hulpmiddel is om jongeren aan te zetten tot lezen.

De ontwikkeling van www.boekenzoeker.org is een gezamenlijk project van de Nederlandse Taalunie, Stichting Lezen Nederland en Stichting Lezen Vlaanderen. De Boekenzoeker werd in 2001 ontwikkeld door Stichting Lezen Vlaanderen voor Fahrenheit451, een leesbevorderingsproject bedoeld voor jongeren van 15 tot 18 jaar uit het beroeps- en technisch onderwijs (vmbo). De site is ondertussen uitgegroeid tot een tweeluik: een site voor 8-11 jarigen en een site voor 16-plussers. Het is de bedoeling dat op termijn deze site wordt verbreed naar een publiek van 6 tot 18 jaar, waardoor www.boekenzoeker.org op een fundamentele manier bijdraagt aan de doorgaande leeslijn.